

erdiko kaisia

ElectroClass film dokumentala

Telebistatik, telebistarako, telebistaren kontra

María Ruido diziplina anitzeko artistak *Electro Class* film dokumentala estreinatu zuen joan den azaroan. ETBren artxiboko materiala oinarri hartuta eta Bilbo ikerketa kasutzat, kapitalismo industrialetik kapitalismo kognitibora egindako jauzia erakusten du, lan interesgarri bezain esperimentalean.

IRATXE ESNAOLA

BERTOLD BRECHT idazle alemaniarrek izkiriaturak poema baten izenburua da *Bilbao Song*. Poemari bertsio ugari egin zaizkio Kurt Weill konpositoreak 1929. urtean *Happy End* antzerki obrarako musikatatu zuenetik. *ElectroClass* lanaren amaieran entzuten dugun kantaren bertsioa Lotte Lenyarena da. Garai batetik hona Bilbo nola aldatu den dio kantariak. Nola berritu dutenetik leku hits bihurtu duten Bilbo. Ez da zehaztu ahal izan Brecht benetan Bilbon izan zenik, baina

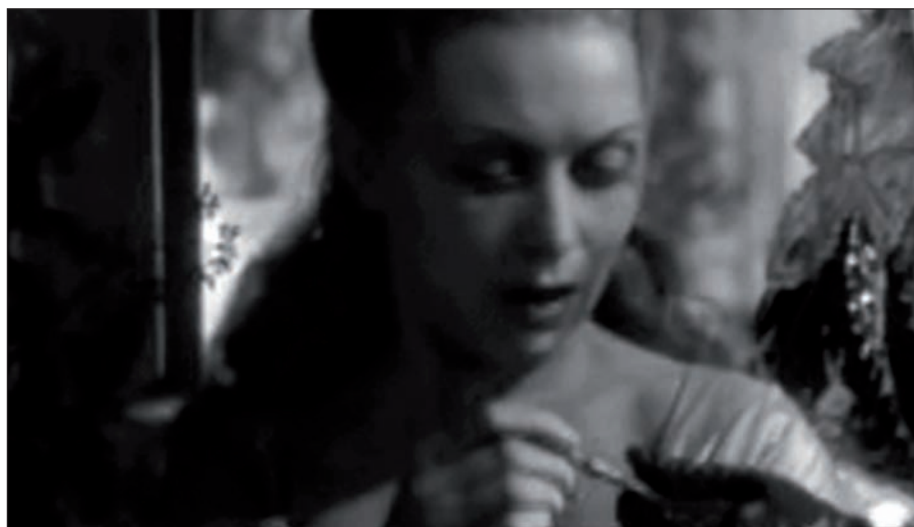
beharrik ere ez, hiriak etengabe aldatzen direla ziurtatzeko. Bilboren eraldaketan ipini du arreta, hain zuzen, Maria Ruidok. 1980ko hamarkadatik hona, kapitalismoaren paradigma aldatzarekin batera, hiria nola eraldatu den jaso nahi izan du, batez ere, lanari eta bere errepresentazioari dagokionean. Bilboko Consonni produktoreak ekoiztitako lana zazpi minutuko zazpi piezaz osatu du ETBren artxiboko irudiak erabiliz eta bestelako ikus-entzunezko materialak txertatuz. Bartzelonako Unibertsitateko Diseinu Departamentuko irakasle, ikertzaile eta kultur sortzaile da Maria Ruido eta bigarren lan dokumentala du hau. Aurreko lana, *Lo que no puede ser visto debe ser mostrado* (Ikusi ezin dena erakutsi egin behar da), trantsizioaren memoriaren bertsio ofizia-

lari kontra egiten dion obra da, zinema militanteko materiala baliatuz josia.

Ikus-entzunezkoetan espezializatu gabeko ikuslea narrazio molde jakin bateko erreportajeetara ohitu dute. Maria Ruidoren analisiak ikus-entzunezko lengoia konbentzionala erabili gabe narratu nahi du eta diskurtso hegemonikoa azpikoz gora jarri. ETB3k martxoaren 22an lehen aldiz *ElectroClass* emititu zuenean, batek baino gehiagok ezustez, ohi dugun baino arreta gehiago jarri beharraren ezinegonaz begiratu zuen dokumentua. Irakurketa sinplista batek *zail* izendatuko lukeen lan baten aurrean geunden. Maria Ruidok ideia hori hasieratik baztertu digu, ordea, publiko orokorarentzat ezegokia den lanik ez dagoela gogoraraziz. “Aspaldiko auzia da.

Zer neurritan dira eskuragarri edozein ikuslerentzat diskurtso normatiboetatik at dauden eta konplexu izendatzen diren zenbait diskurtso. Ez dezagun ikuspuntu maternalista balia. Erabiltzaileek guk uste baino askoz hobeto dakite irudiak irakurtzen”. Gure begiak zertara ohituak dauzkagun, hura egiten zaigu erraz. Erakutsi ohi ez digutena, berriz, zail. Filmak erreferentzia mordoa du: pelikula zatiak, testuak, musika piezak, denak nahasian, dokumentalek ohituak gauzkatzen narrazio kanonetik ihesi. Gidaritza lanak egiten Pier Paolo Pasolini ipini du eta hura laguntzen off-eko ahots anonimo ugari, ETBtik hartutako materialen ondoan. Diskurtso mediatikoak hartu, erabili eta esanahi berriz hornitzeak estrategia politiko bezala duen potentziala azpimarratu du María Ruidok, eta aldi berean, muntaia adierazpen kritikorako tresna ezinbestekotzat hartu. “Ez da telebistarako dokumentala” esan digu definizio bat proposatuz, “telebistako materialarekin egindako pelikula da, telebistatik, telebistarako eta telebistaren kontra”.

Zertan zara Bilbo

80ko hamarkadan ekonomia arloan eman ziren doitze-neurri mingarriek lan eta bizi baldintzen okerragotzea ekarri zuten Bilbora, baina ondorioak estrapola daitezke Espainiako Estatuko hirietara ere. Politikariek ekonomi politikaren eskuetan jarri zituzten “lehiakorrak” ez ziren industria moldeak eta enpresak, albo batera utzi behar zirela argudiatuz, eta neurri haiekin batera, egungo jendartea diseinatu zuten: langileek klase sentimendurik ez dute eta masaren izaera kontsumitzailearena da. “Egun bizi dugun egoerak 80-90eko hamarkadetako globalizazio ekonomikoan du jatorria, ekonomiaren finantziazazioan, eremu publikoaren pribatizazioan, zentroen eta auzoen gentrifikazioan”, nabarmendu du Ruidok. Adibide ugari badira, baina Euskalduna ontziolaren kasua baliatzen du hau guztia ikusarazteko. Eta paralelismoak egiteko. Ontziolaren itxiera traumatikoa deskribatzen du ahots batek eta orduko langileen defentsaz diharduen bitartean, Kukutza defendatzeko erresistentzia ikusten dugu. Aldi berean, dis-

ETBren artxibotik abiatu da Maria Ruido filma egiteko. Bilboren hiri-eredua auzitan jartzen du, besteak beste, Kukutzaren eraisketako irudiak erabiliz.

kurtso ofizialaren aurka, ontziolak errentagariak zirela dioen ahotsa txertatzen du, itxieraren benetako arrazoa iradokiz: hiriko gune pribilegiatuen jabetza. Horrek guztiak Bilbora ko hautatu duten hiri modelora garamatza. Kamerak Kukutza eraitsiko duen garabia jarraitzen du Errekaldera bidean. Hura amiltzen ikusten dugu. Jarraian Iberdrolaren dorre berria altxatzen.

Gatazka ezagunoz gain, azken urteetako beste borroka sozialen falta nabari da. ETBko materialaz ari gara, hainbat errealitatearen irudiak erregistratu gabe dauzkan medioaz. Baina irudiaren ifrentzua erakusten digu María Ruidok. “*ElectroClasse*ko benetako protagonista kamera aurrean ez agertzea da. Ez dut uste albistegietan ez azaltzea ez existitzea denik. Errepresentazio hegemonikoaren sisteman lekurik ez duzula esan nahi du, besterik ez. Erreportajearen amaieran langile klasearen irudiak difuminatzen doaz eta mamu bihurtzen, itzal. Baina amaierak ez du errenuntzia adierazten, katarsia baizik. Mamuok ekintzarako gaitasun handia dugu eta agentzia politikoa.

Eszena hegemonikotik at edo bere arrakaletan eragin dezakegu. Azken horiek erresistentzia barrutik egitea ahalbidetzen digute”.

Medioen boterea eta indarkeria

Etorkizuneko dokumental batean gaurko arpilatzeak adierazi beharko balitu, filmean egun kalean ematen ari diren eztabaidak gordeko lituzke Ruidok, “zorrenen jatorria, osasuna eta hezkuntza publikoa pribatizatzeke eraso”. Neoliberalismoaren merkatu globaletik aldendu eta egiteko modu berriak badaudela erreklamatzeko du: “Badira ekonomia jardun honekiko kritikoak diren joera ugari, arazorik gabe aplikatu ahal daitezkeenak. Baina botere publikoetatik entzungor egiten zaie. Beharrezkoa da une hauen larritasunari eutsi eta arazook gorpuztuko dituzten errepresentazio kritikoak sortzea”.

Medioen erabilpen manipulatuzaileez ere jardun da *ElectroClass*en, baita emisioen errebisio eta kontrolaz ere. Silvio Berlusconi Josu Ortuondo zuzendari zela EITBrekin sinatu zuen lankidetzak hitzarmenak ilustratzen digu telebista eredu berriarekiko atxiki-

mendua gurean. Kontrastean, Martxelo Otamendi egindako elkarrizketa txertatzen du, prentsa ez hegemonikoen bizi-raupena eta ekiteko askatasuna zertan den ilustratuz. Lan munduko indarkeriaz ere badihardu, beren buruaz beste egindako hainbat langileren heriotzetan enpresek duten ardura iradokiz. Ikusezintasuna da, beharbada, indarkeria gordeena. Emakumeen presentziarik apenas dagoen, une historiko edo erabakimen handiko uneei dago-kienez, ETBko iruditegitik ateratako pasarteetan. Hari narratiboa markatzerakoan gabezia izan dela iruditzen zait eta

halaxe berresten du Ruidok: “Gabezia adierazgarria eta egiaz mingarria da. Emakumeak ez dira asko irteten komunikabideetan, ez urte haietan, ezta gaurko egunean ere. Gainera, kasu gehienetan, begirada patriarkalaren objektu bezala agertzen dira, edo desio heteronormatiboaren objektutzat. Berez, azken 10-15 urteotan gauzak ez dira hainbeste aldatu, estereotipo tradizionalak itzuli, eta are, indartu egin dira”.

ETAren behin betiko armak uztearen komunikatuaren irakurketarekin amaitzen da *ElectroClass*. Edizio lanetan ari zirela agertu zen komunikatua eta muntaiaren gidoia aldarazi zela adierazi digu zuzendariak. “Lanak ez du indarkeriaren gaia zuzenean jorratzen, baina bai zeharka. Ez ETAren indarkeria bakarrik, baizik estatuen indarkeria estrukturala. Ziurrenik, 60ko eta 70eko hamarkadetan borroka armatua ulertzen zen moduak ez du zentzurik gaur. Egungo erronka indarkeria estrukturalari aurre egiten asmatzea da, ahultzen eta bortxatzen gaituzten estatuei erresistentzia egitea”. ■

EUREKAko Simulagailuetan dibertsioa ziurtatuta duzu!

- I FORMULArekin.
- MAX FLIGHT. Hegazkin simulagailuarekin.
- ORION izarretako ontzi interaktiboarekin.
- Eta gure MRI eta MR2 errusiar mendiko simulagailuetan.

Leku kopuru mugatua.

eureka!
zientzia
museoa

gizarte
kutxa

DONOSTIA / ☎ 943 012 478 / Informazio gehiago: www.eurekamuseoa.es